

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Promet
Modul: Cestni promet

PREVOZ OSEB Z VOJAŠKIMI VOZILI V CESTNEM PROMETU

Mentor: Mihael Bešter, univ. dipl. inž. tehnol. prom.

Kandidat: Damijan Kelenc

Kranj, november 2007

IZJAVA

»Študent Damijan Kelenc izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom g. Mihaela Beštra, univ. dipl. inž. tehnol. prom.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne: 19. 11. 2007

Podpis: _____

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, g. Mihaelu Beštru, univ. dipl. inž. tehnol. prom., za pomoč in nasvete pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi lektorici Poloni Horvat, ki je lektorirala mojo diplomsko nalogo.

Posebej se zahvaljujem svoji družini – ženi Brigiti, sinu Domnu in hčerki Lari – za podporo in razumevanje v času trajanja študija.

POVZETEK

Prevoz oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu je kompleksen proces prevoza zaradi vrste vozil, s katerimi izvajamo prevoz. Skladno z zakonodajo namreč tovorna vojaška vozila niso primarno skonstruirana za prevoz oseb, temveč za prevoz materialnih sredstev. Vendar tako skonstruirana vozila morajo zagotavljati osnovno varnost pri prevozu oseb na tovornem delu vozila. Problem, ki ga obravnavamo v vsebini diplomske naloge, je, kako organizirati in v praksi izvesti varen prevoz oseb v cestnem prometu s tovornimi vojaškimi vozili in pri tem upoštevati vse zahteve, določene s predpisi. Na praktičnem primeru organizacije in izvedbe prevoza oseb smo prikazali, kako v celoti poteka proces prevoza v organizacijski enoti vojske, katere veljavne predpise moramo upoštevati in s tem posledično izdelati določene dokumente pri izvedbi procesa prevoza. Ugotovili smo, da je z upoštevanjem vseh zahtev veljavnih predpisov možno organizirati in izvesti prevoz oseb tako, da zagotovimo varen prevoz oseb v praksi. Ne glede na predpise pa moramo nenehno izvajati usposabljanja vseh udeležencev, ki sodelujejo v procesu prevoza. Posebej moramo posvetiti pozornost usposobljenosti voznikov v procesu prevoza oseb, katere moramo dodatno usposobiti za opravljanje prevoza tako, da pridobijo ustrezen certifikat za voznika, ki lahko prevaža osebe z vojaškimi vozili v tovornem delu vozila, ali da opravijo usposabljanje za pridobitev evidenčne dolžnosti voznika. V celotnem prevoznem procesu prevoza oseb moramo – ne glede na vlogo v procesu, ki jo imamo – nenehno izvajati kontrolo in nadzor pri izvajanju predpisanih postopkov, tako da čim bolj zmanjšamo možnost za nastanek nesreče in s tem povečamo varen prevoz oseb pri izvedbi prevoza.

KLJUČNE BESEDE

- vojska
- vozilo
- prevoz
- promet
- udeležba

ABSTRACT

Passenger transport with military vehicles is complex process regarding the type of vehicles, which support the transport itself. Due to legal regulation and law, military cargo vehicles are to be used for carrying loads and not soldiers (as they are constructed for that purpose), but on the other hand, basic safety regulations for trucks, lorries and other cargo vehicles must be accomplished for passengers as well. The major issue in this final paper is how to organize and execute transport of personnel with the military cargo vehicles by applying legal law and orders for civilian traffic. On practical instance, the whole procedure from organization to execution of the transport is carried out within military unit size of platoon is shown, together with its necessary documentation and regulations. It is clearly shown that any kind of transport for soldiers is safe and executable. Next step in this process is constant education and training for all the participants in the personal transport, from drivers to passengers. Drivers themselves must be specially trained to gain appropriate certificate. In parallel with all activities control and supervision must be provided to avoid accidents, bring down the possibilities for material damage to minimum and thus increase the safety of the transport.

KEYWORDS

- Army
- Vehicle
- Transport
- Traffic
- Participation

KAZALO

1	UVOD.....	2
1.1	PREDSTAVITEV PROBLEMA.....	2
1.2	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	3
1.3	METODE DELA.....	3
2	SPLOŠNO O UDELEŽBI VOJAŠKIH VOZIL V CESTNEM PROMETU.....	4
2.1	ZAKON O VARNOSTI CESTNEGA PROMETA.....	4
2.2	PRAVILNIK O UDELEŽBI VOJAŠKIH VOZIL V JAVNEM CESTNEM PROMETU.....	4
2.3	USPOSABLJANJE ZA VOJAŠKO EVIDENČNO DOLŽNOST (VED) VOZNIK.....	9
3	TOVORNA VOJAŠKA VOZILA ZA SKUPINSKI PREVOZ OSEB IN TOVORA.....	11
3.1	VOZILA ZA PREVOZ OSEB.....	11
3.2	OPIS TOVORNIH VOZIL PO TIPIH.....	11
3.3	ODGOVORNOSTI.....	16
3.4	DOKUMENTACIJA.....	17
3.5	VOZILA ZA PREVOZ NEVARNIH SNOVI V TOVORKIH.....	18
4	ORGANIZACIJA SKUPINSKEGA PREVOZA OSEB.....	21
4.1	ORGANIZACIJA PREVOZA.....	21
4.2	PRIMER ORGANIZACIJE PREVOZA OSEB.....	23
4.2.1	Faza priprave prevoza.....	23
4.2.2	Faza izvedbe prevoza.....	25
4.2.3	Faza zaključevanja prevoza.....	27
5	ZAKLJUČKI.....	29
	LITERATURA IN VIRI.....	31
	PRILOGE.....	32
	KAZALO SLIK.....	33
	KAZALO TABEL.....	34
	KRATICE IN AKRONIMI.....	35

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Kako organizirati in izvesti varen prevoz oseb v cestnem prometu s tovornimi vojaškimi vozili, je problem, ki ga obravnavamo skozi vsebino diplomske naloge. Problem se pojavlja zato, ker vozila primarno niso skonstruirana za prevoz oseb, temveč za prevoz materialnih sredstev. Skladno z veljavno zakonodajo tovorna vojaška vozila zagotavljajo osnovno varnost pri prevozu oseb na tovornem delu vozila.

V Republiki Sloveniji prevoz oseb z vojaškimi vozili v javnem cestnem prometu urejajo predpisi, ki zagotavljajo osnovno varnost oseb pri prevozu, ne pa enako stopnjo varnosti kot vozila, ki so v osnovi skonstruirana za prevoz oseb.

Predpisi, ki urejajo prevoz oseb z vojaškimi vozili, so:

- Zakon o varnosti cestnega prometa (ZVCP-1-UPB3 – Uradni list RS, št. 25/06);
- Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu (Uradni list RS št. 49/2006).

Pri zagotovitvi varnega prevoza oseb moramo upoštevati poleg civilnih veljavnih pravnih aktov tudi interne veljavne predpise Ministrstva za obrambo Republike Slovenije.

Preko diplomske naloge bomo bralcu, ki se znajde v vlogi organizatorja prevoza oseb, predstavili, kako se lotiti organizacije in izvedbe varnega prevoza oseb (skladno z veljavno zakonodajo) in pri tem zagotoviti še sprejemljivo stopnjo varnosti.

V drugem delu naloge obravnavamo splošne predpise s področja udeležbe vojaških vozil v cestnem prometu, ki so medsebojno povezani.

V tretjem delu smo navedli in opisali vozila Slovenske vojske za skupinski prevoz oseb, odgovornost udeležencev, ki sodelujejo v procesu prevoza oseb, ter dokumentacijo, potrebno za izvedbo naloge, vozila za prevoz nevarnih snovi v tovornih in vozila cisterne.

V četrtem delu naloge smo opisali primer organizacije skupinskega prevoza oseb z vojaškimi vozili – gledano s tehnološkega vidika: fazo priprave, fazo izvedbe in fazo zaključevanja prevoza. V primeru smo opisali organizacijo in prevoz oddelka vojakov iz točke A v točko B – s ciljem izvesti varen prevoz.

V vsebini diplomske naloge smo navedli vse ključne podatke in postopke, ki so potrebni za organizacijo in izvedbo skupinskega prevoza oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu ob zagotovitvi najvišje možne stopnje varnosti za udeležence pri prevozu, ki se prevažajo v tovornem delu vozila.

1.2 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

V nalogi smo se omejili na področje udeležbe vojaških vozil v javnem cestnem prometu. Ker pa udeležba vojaških vozil v prometu zajema več področij, smo obravnavali v nalogi bolj podrobno le skupinski prevoz oseb z vojaškimi vozili Slovenske vojske v mirnodobni situaciji na področju Republike Slovenije.

V nalogi smo se omejili na področje zakonodaje, ki ureja udeležbo vojaških vozil v cestnem prometu, na opis vozil v uporabi slovenske vojske in skupinskega prevoza oseb. Ker gre za prevoz oseb z vojaškimi vozili, pri katerih v veliki meri ni pomembno samo udobje in komfort potnikov, temveč da je prevoz izveden varno in hitro ter skladno z navodili nadrejenih, v nalogi ne bomo obravnavali kriterijev kakovosti prevoza potnikov, ki jih poznamo sicer.

1.3 METODE DELA

Pri izdelavi vsebine smo uporabljali naslednje metode:

- sintetična metoda,
- metoda deskripcije,
- metoda kompilacije,
- analitična metoda.

Z **metodo sinteze** smo iz različnih virov združevali različne pojme v celoto. Največ smo jo uporabljali v drugem delu vsebine, ko smo obravnavali različne predpise in jih medsebojno povezovali.

Deskriptivno metodo smo uporabili pri opisovanju posameznih pojmov in predmetov, predvsem pri opisovanju vozil, oznak in usposabljanja za evidenčno dolžnost voznika.

Metodo kompilacije smo uporabili pri navajanju določil, navedenih v predpisih.

Analitično metodo smo uporabili predvsem v četrtem delu, kjer smo organizacijo skupinskega prevoza oseb razčlenili na tri faze: fazo priprave, fazo izvedbe in fazo zaključevanja.

2 SPLOŠNO O UDELEŽBI VOJAŠKIH VOZIL V CESTNEM PROMETU

2.1 ZAKON O VARNOSTI CESTNEGA PROMETA

Zakon o varnosti cestnega prometa (ZVCP-1-UPB3) je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 25/06, dne 9. 3. 2006, in je pričel veljati 10. 3. 2006. Pri prevozu oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu smo dolžni spoštovati določila tega zakona.

Zakon o varnosti cestnega prometa ureja pravila in pogoje za udeležbo v cestnem prometu, prav tako ureja načela cestnega prometa. Zakon definira vojaško vozilo kot motorno vozilo, označeno s predpisanimi oznakami slovenske ali tuje vojske.¹ Kot voznik vozila moramo voziti s takšno hitrostjo, da vozilo ves čas obvladujemo in da lahko ustavimo vozilo pred oviro, ki jo glede na okoliščine lahko pričakujemo. Voznik mora hitrost in način vožnje prilagoditi svojim sposobnostim, lastnostim in stanju ceste ter preglednosti na njej, gostoti in drugim značilnostim prometa, vremenskim razmeram ter značilnostim vozila in tovora, ki ga prevaža.

Zakon o varnosti v cestnem prometu omejuje hitrost vožnje na 50 km/h za tovorna vozila, na katerih se v tovornem prostoru prevažajo potniki.²

Z Zakonom o varnosti v cestnem prometu je določeno, da za premike organiziranih kolon vojaških vozil, ki se zaradi obrambnih potreb ali mednarodnih obveznosti države, ki jih spremljajo vojaški policisti, ne veljajo določbe tega zakona o hitrosti vozil v organizirani koloni, načinu prevoza in številu oseb, ki se smejo prevažati na tovornih vozilih in o izrednih prevozih.³ Omenjene kolone vozil spremljata vojaški policist na čelu in začelju kolone, pri tem pa morajo uporabljati svetlobne znake, predpisane v 128. členu Zakona o varnosti v cestnem prometu. Izjeme glede prometa vojaških vozil so predpisane s strani ministra za obrambo v soglasju z ministrom za notranje zadeve v Pravilniku o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu.

2.2 PRAVILNIK O UDELEŽBI VOJAŠKIH VOZIL V JAVNEM CESTNEM PROMETU

Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu je bil objavljen v Uradnem listu RS št. 49/2006 dne 12. 5. 2006. Veljati je pričel 27. 5. 2006. Pravilnik je izdal minister za obrambo v soglasju z ministrom za notranje zadeve Republike Slovenije na podlagi 124. člena Zakona o varnosti v cestnem prometu (Uradni list RS št. 25/06).

¹ ZVCP-1-UPB3 – Uradni list RS, št. 25/06, 23. člen.

² ZVCP-1-UPB3 – Uradni list RS, št. 25/06, 33. člen.

³ ZVCP-1-UPB3 – Uradni list RS, št. 25/06, 124. člen.

Skladno z 124. členom Zakona o varnosti v cestnem prometu obravnavani pravilnik ureja:⁴

- hitrost organizirane kolone vojaških vozil;
- osvetlitev kolone;
- število oseb, ki se smejo prevažati;
- način prevoza na vozilih;
- izredne prevoze;
- način izvajanja prometa vojaških vozil v javnem cestnem prometu.

Določbe tega pravilnika veljajo samo za udeležbo vojaških vozil v prometu na javnih in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za cestni promet.

Ne glede na to, kakšno vlogo imamo v procesu prevoza oseb z vojaškimi vozili v javnem cestnem prometu, moramo poznati strokovne izraze kakor tudi njihov pomen. Spodaj naštetih izrazi, uporabljeni v Pravilniku o udeležbi vojaških vozil v cestnem prometu, imajo naslednji pomen:⁵

- organizirana kolona vojaških vozil je posebej označena skupina desetih ali več vozil, ki vozijo v isti smeri z določeno hitrostjo na predpisani razdalji in katere premik odobri nadrejeno poveljstvo;
- skupina vojaških vozil je skupina treh do devetih vozil, ki vozijo v isti smeri z določeno hitrostjo in na predpisani razdalji;
- vojaška spremljevalna vozila so vozila z rumeno utripajočo lučjo, ki se uporabljajo za spremstvo skupin vojaških vozil;
- skupinski prevoz oseb v prometu je prevoz oseb z vojaškim motornim vozilom, v katerem se poleg voznika vozi več kot osem oseb;
- poveljnik kolone je vojaška oseba, ki je z ukazom določena, da organizira vožnjo vojaške kolone, ji poveljuje in je odgovorna za varno vožnjo;
- vodja vojaškega vozila je oseba, ki je določena s posebnim ukazom nadrejenega poveljnika in ima vozniško dovoljenje za vožnjo motornih vozil najmanj B kategorije.

Organizirano kolono vojaških vozil spremlja vojaška policija. Vsi udeleženci v vojaški koloni morajo med premikom upoštevati navodila vojaških policistov iz spremstva kolone, kateri pri zagotavljanju varnosti prometa sodelujejo s policisti.

Organizirane kolone vojaških vozil in skupine vojaških vozil, ki so udeležene v prometu, morajo biti osvetljene in označene z rumeno utripajočo lučjo.

Organizirane kolone vojaških vozil in skupine vojaških vozil morajo biti označene z zastavicami, in sicer:

- prvo vozilo v organizirani koloni in skupini vojaških vozil se označi z modro zastavico;
- vozilo poveljnika organizirane kolone in skupine vojaških vozil se označi z belo-črno zastavico;
- vozilo, ki predstavlja nevarnost, se označi z rdečo zastavico;
- pokvarjeno vozilo se označi z rumeno zastavico;

⁴ ZVCP – Uradni list RS, št. 46/06, 2. člen

⁵ Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, št. 46/06, 2. člen

- zadnje vozilo v organizirani koloni ali skupini vojaških vozil se označi z zeleno zastavico.

Slika 1: Primer označitve zadnjega vozila v koloni (13. generacija PŠŠ-VED logistika, 2007)

Vsa vozila, omenjena v prejšnjem odstavku, se označijo z zastavicami na prednji levi strani vozila – razen zadnje vozilo v organizirani koloni ali skupini vojaških vozil.

Hitrost vožnje posameznega vojaškega motornega vozila ne sme biti večja od predpisane hitrosti oz. tiste, določene z prometno signalizacijo. Največje dovoljene hitrosti glede na kategorijo cest in namen vojaških vozil so razvidne iz tabele:⁶

Kategorija	Vrsta vozila	Hitrost km/h
avtoceste in ceste, rezervirane za motorna vozila	terenski avtomobili	100
	avtobusi	80
	tovorni in terenski avtomobili (nosilnost več kot 1 t), tovorni in terenski avtomobili s priklopnimi vozili	70
druge ceste	terenski avtomobili, avtobusi	70
	tovorni in terenski avtomobili (nosilnost več kot 1 t), tovorni in terenski avtomobili s priklopnimi vozili	60
ceste z voziščem iz drobljenca ali gramoza	motorna kolesa in osebni avtomobili, terenski avtomobili (nosilnost do 1 t), avtobusi	60
	tovorni in terenski avtomobili (nosilnost več kot 1 t), tovorni in terenski avtomobili s priklopnimi vozili	50

⁶ Povzeto po Pravilniku o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, št.46/06, 7. člen

nekategorizirane ceste s slabim voziščem	motorna kolesa in osebni avtomobili, terenski avtomobili (nosilnost do 1 t), avtobusi	40
	tovorni in terenski avtomobili (nosilnost več kot 1 t), tovorni in terenski avtomobili s priklopnimi vozili	30
ceste v naselju	tovorni in terenski avtomobili (nosilnost več kot 1 t), tovorni in terenski avtomobili s priklopnimi vozili	40

Tabela 1: Največje dovoljene hitrosti glede na kategorijo cest (Lasten vir, 2007)

Največja dovoljena hitrost vojaških vozil pri skupinskem prevozu oseb glede na kategorijo ceste je razvidna iz naslednje tabele.⁷

Kategorija	Vrsta vozila	Hitrost km/h
avtoceste in ceste, rezervirane za motorna vozila	avtobusi, v katerih vsi potniki sedijo na sedežih	80
	terenska motorna vozila (ne glede na nosilnost)	70
	avtobusi, v katerih se vozi več oseb, kot je sedežev, tovorna motorna vozila	60
druge ceste	avtobusi, v katerih vsi potniki sedijo na sedežih	70
	avtobusi, v katerih se vozi več oseb, kot je sedežev	60
ceste z voziščem iz drobljenca ali gramoza	tovorna motorna vozila	50
	avtobusi, v katerih vsi potniki sedijo na sedežih	50
nekategorizirane ceste s slabim voziščem	avtobusi, v katerih se vozi več oseb, kot je sedežev, tovorna motorna vozila, terenska motorna vozila (ne glede na nosilnost)	40
	avtobusi, v katerih vsi potniki sedijo na sedežih, terenska motorna vozila (ne glede na nosilnost)	40
ceste v naselju	tovorna motorna vozila	40

Tabela 2: Največje dovoljene hitrosti vojaških vozil (Lasten vir, 2007)

Pri skupinskem prevozu se osebe prevažajo z avtobusi, tovornimi, kombiniranimi ali terenskimi motornimi vozili – in sicer toliko oseb, kot je napisano v prometnem dovoljenju vozila.

⁷ Povzeto po Pravilniku o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, št.46/06, 8. člen

Omejitev hitrosti za tovorna vozila, na katerih se v tovornem prostoru prevažajo potniki, je z Zakonom o varnosti v cestnem prometu omejena na 50 km/h.

Za skupinski prevoz oseb v tovornem zaboju terenskega ali tovornega vojaškega motornega vozila mora imeti vozilo skladno z Pravilnikom o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu:

- sedeže, pritrjene na pod tovornega zaboja,
- najmanj 60 cm visoke stranice tovornega zaboja,
- ponjavo, postavljeno na tovornem zaboju, ki je lahko na zadnji strani tovornega zaboja tudi odprta,
- stopnice za vstop oz. izstop iz tovornega zaboja,
- osebe, katere se prevažajo v tovornem zaboju, pa morajo nositi čelado.

Pristojni poveljnik lahko izjemoma odobri prevoz oseb v tovornem zaboju vojaškega motornega vozila brez vgrajenih sedežev ali klopi, vendar morajo vse osebe sedeti na podu vozila.

Vsaka oseba, ki se prevažata, mora imeti na voljo 50 cm širine prostora za sedenje pri načinu, omenjenem v prejšnjem odstavku. Na tak način se lahko prevažata največ 25 oseb – skladno z 20. členom Pravilnika o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu. V primeru prevoza več kot pet oseb se na tovornem zaboju ne sme prevažati tovora, razen osebne opreme oseb, ki se vozijo.

Na priklopnih vojaških vozilih in vojaških vozilih z vgrajeno napravo za samorazkladanje je prepovedano prevažati osebe v prostoru za tovor.

Vojaška oseba se lahko za skupinski prevoz oseb s tovornimi motornimi vozili razporedi na dolžnost voznika, če ima veljavno vozniško dovoljenje najmanj C kategorije in dopolnilno usposabljanje za določeno vozilo oziroma opravljen tečaj za pridobitev vojaške evidenčne dolžnosti voznika skladno z Pravilnikom o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu.⁸

Vojaška vozila se lahko pri prevažanju tovora obremeni le do predpisane nosilnosti, ki je vpisana v tehnično knjižico vozila (prometno dovoljenje). Lažje predmete je dovoljeno voziti le na zunanem prtljažniku. Del tovora, ki sega preko prednjega dela vozila, ne sme biti nižje od nivoja strehe in lahko sega največ 1 meter preko prednjega dela vozila.

Na zadnjem delu lahko sega tovor največ 1,5 metra preko zadnjega dela vozila. Na tovornem ali priklopnem vozilu mora biti tovor oprt na najmanj 5/6 svoje dolžine. Če sega tovor več kot 1 m preko zadnjega dela vozila, mora biti na najbolj izpostavljeni točki označen:

- na osebnih avtomobilih in lahkih priklopnikih, ki jih vlečejo osebni avtomobili, s tablo, veliko najmanj 25×25 cm, pobarvano izmenično s poševnimi trakovi oranžne in bele barve, ki odseva svetlobo, nameščeno prečno na smer vožnje;

⁸ *Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, št.46/06, 22. člen*

– na drugih vozilih pa s tablo, veliko 50×50 cm, pobarvano izmenično s poševnimi trakovi oranžne in bele barve, ki odseva svetlobo, nameščeno prečno na smer vožnje.

Slika 2: Primer označitve vozila (13. generacija PŠŠ-VED logistika, 2007)

Ob zmanjšani vidljivosti in ponoči je treba znaku iz druge alineje prejšnjega odstavka dodati rdečo neslepečo luč. Izjemoma je lahko podnevi ob dobri vidljivosti tovor, ki se prevaža na osebnem avtomobilu, označen z rdečo tkanino, veliko najmanj 50x50 cm.

2.3 USPOSABLJANJE ZA VOJAŠKO EVIDENČNO DOLŽNOST (VED) VOZNIK

Usposabljanje za vojaško evidenčno dolžnost voznika urejajo Zakon o obrambi, objavljen v Uradnem listu RS, št. 103/04-Zobr-UPB 1, Pravila službe v Slovenski vojski, objavljene v Uradnem listu RS, št. 49/96, 111/00, 52/01 in 82/03, interni dokument MORS – Program osnovnega vojaško-strokovnega usposabljanja vojakinj in vojakov za voznike nebojnih vozil in interni dokument GŠSV – Direktiva o usposabljanju voznic in voznikov nebojnih vozil, vsebini in obliki evidenc o usposabljanju ter izdanih potrdil o usposobljenosti za vožnjo vojaških vozil.

Spodaj našteti izrazi, uporabljeni v Direktivi o usposabljanju voznic in voznikov nebojnih vozil, vsebini in obliki evidenc o usposabljanju ter izdanih potrdil o usposobljenosti za vožnjo vojaških vozil, imajo naslednji pomen:⁹

- vojaška nebojna vozila so vsa motorna vozila v lasti oz. uporabi v SV (vozila iz popisa ...) in so namenjena vožnji po urejenih cestah in izven urejenih cest in niso klasificirana kot bojna vozila, inženirski stroji ali sredstva za nakladanje, razkladanje in prekladanje. Vojaška nebojna vozila so: motorna kolesa, kolesa z motorjem, trikolesa, lahka štirikolesa, štirikolesa, kolesa, kombinirana vozila, osebni avtomobili, avtobusi, tovorna vozila, osebna specialna vozila, tovorna specialna vozila, traktorji, vlečna vozila, delovna vozila, motokultivatorji, priklopna vozila in sani;

⁹ Povzeto po Direktivi GŠSV o usposabljanju voznic in voznikov nebojnih vozil, vsebini in obliki evidenc o usposabljanju ter izdanih potrdil o usposobljenosti za vožnjo vojaških vozil (2007) – Splošne določbe, 2. člen

- vozniki vojaških vozil so pripadnice in pripadniki SV, ki po pogojih (določenih z akti vodenja in poveljevanja) vozijo vojaška vozila;
- vozniki vojaških nebojnih vozil so pripadnice in pripadniki SV, ki pod določenimi pogoji z direktivo in ostalimi akti vodenja in poveljevanja vozijo vojaška nebojna vozila.

Vozniki vojaških vozil so tudi pripadnice in pripadniki tujih oboroženih sil, kadar v skladu s sporazumi vozijo vozila SV.

Vojaška nebojna vozila lahko vozijo usposobljeni vozniki, ki imajo ustrezno in veljavno kategorijo vozniškega dovoljenja in ustrezen VED. Vozila, za katera se ne zahteva posebno usposabljanje v vožnji, lahko vozijo pripadniki SV izključno z ustrezno in veljavno kategorijo vozniškega dovoljenja ter veljavnim potnim nalogom za vozilo. Poleg tega morajo zaposleni imeti v formaciji ali sistematizaciji ali opisu del in nalog zapisano zahtevo, da posedujejo veljavno vozniško dovoljenje ustrezne kategorije za vožnjo vozil.

Usposabljanje za pridobitev ustrezne kategorije vozniškega dovoljenja se izvaja v avtošoli SV in pogodbenih izvajalcih izven SV.

Osnovno vojaško-strokovno usposabljanje (v nadaljevanju besedila: OVSU) za pridobitev osnovnega ali dopolnilnega VED-a izvaja pristojna enota, ki se določi z aktom poveljevanja na podlagi Programa osnovnega vojaško-strokovnega usposabljanja vojakinj in vojakov za voznike nebojnih vozil, izdanim s strani ministra za obrambo.

Dopolnilno vojaško-strokovno usposabljanje (v nadaljevanju besedila: DVSU) za pridobitev dopolnilnega VED-a za potrebe izvaja enota, pristojna za usposabljanje vojakov voznikov nebojnih vozil. DVSU se izvaja za vse voznike, ki se prvič srečajo z določenim tipom vojaškega nebojnega vozila vseh kategorij, razen izjem, predpisanih z akti vodenja in poveljevanja.

Usposabljanje posameznika za dolžnosti voznika vojaškega nebojnega vozila – kondicijska vožnja (v nadaljevanju besedila: KV) – načrtuje, organizira in izvaja enota velikosti bataljona ali višje poveljstvo. KV se organizira za vse pripadnike SV, za katere formacijska mesta zahtevajo osnovni ali dopolnilni VED ali določeno kategorijo vozniškega dovoljenja, ko so z vozilom, s katerim so zadolženi, ali s službenim vozilom, ki ga občasno upravljajo in se za to vozilo zahteva usposabljanje, v zadnjih dveh mesecih prevozili manj kot 100 km. KV se organizira v vožnji tistih vozil, za katera je potrebno imeti potrdilo o usposobljenosti za vožnjo vojaških vozil.

Usposabljanje posameznikov in enot v transportnih enotah izvajajo poveljniki teh enot ali drugi pripadniki teh enot, ki morajo – poleg izpolnjevanja ostalih pogojev – imeti tudi veljavno dovoljenje za učitelja vožnje C kategorije.

3 TOVORNA VOJAŠKA VOZILA ZA SKUPINSKI PREVOZ OSEB IN TOVORA

3.1 VOZILA ZA PREVOZ OSEB

Vojaška vozila se uporabljajo za prevoz oseb in za prevoz tovora. Če se na vojaškem vozilu hkrati prevažajo osebe in tovor, osebe med prevažanjem ne smejo stati v tovornem zaboju niti sedeti na njegovih stranicah, prav tako pa ne smejo stati na nestabilnem tovoru ali na tovoru, ki je višji od stranic tovornega zaboja.

Z vojaškimi vozili se smejo prevažati tudi civilne osebe, ki niso zaposlene v Slovenski vojski ali na Ministrstvu za obrambo, če to pisno odobri poveljnik bataljona, njemu enake ali višje enote. Vojaško vozilo za skupinski prevoz oseb v tovornem zaboju terenskega ali tovornega vojaškega motornega vozila mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- sedeži morajo biti pritrjeni na pod tovornega zaboja;
- tovorni zaboj mora imeti, kjer sedijo potniki, najmanj 60 cm visoke stranice;
- na tovornem zaboju mora biti postavljena ponjava, ki je lahko na zadnji strani tovornega zaboja tudi odprta;
- za vstop oz. izstop iz tovornega zaboja morajo biti pritrjene stopnice.

Vojaška vozila, ki prevažajo osebe ali nevarne snovi – ali kadar je voznik vojaškega vozila vojaški obveznik – morajo poleg voznika imeti določeno tudi vodjo vozila. Vodja vozila med opravljanjem dolžnosti spremlja delo in postopke voznika ter ga opozarja na možne nevarnosti in načine, kako naj jih reši.

3.2 OPIS TOVORNIH VOZIL PO TIPIH

Vozilo tipa TAM 150 T11 BV 6x6

Vozilo je namenjeno za prevoz 2+18 oseb z opremo ter različnega materiala do skupne koristne mase 3000/5000 kg. Vozilo je primerno za vožnjo po cestah (nosilnost 5000 kg), lahko pa obratuje tudi na razritih, mehkih, močvirnatih, zasneženih in peščenih tleh (nosilnost 3000 kg). Zato je opremljeno s posebnimi terenskimi pnevmatikami, v katerih je tlak mogoče med vožnjo spreminjati od 0,7 do 3,5 bara. Vozilo ima enojne pnevmatike na sprednjem in zadnjem delu vozila.

Vozilo lahko uporabljamo pri temperaturah od -30°C do $+50^{\circ}\text{C}$. Dovoljena gaz vozila pri vožnji po vodi je 1,0 m globine vode.

Slika 3: Tovorni del vozila za prevoz oseb in tovora (Lasten vir, 2007)

Največja hitrost vozila je 85,3 km/h pri cestni vožnji, pri terenski vožnji pa 39 km/h. Vozilo lahko vleče prikolico bruto teže 3600 kg. Pri vklopljeni prvi prestavi v menjalniku in pri vklopljeni prestavi za terensko vožnjo v razdelilniku pogona lahko vozilo pri polni obremenitvi 3000 kg premaguje vzpone do 71%, s prikolico pa do 42% na trdnih tleh.

Vozilo TAM 150 poganja šestvaljni, štiriktaktni dizelski motor z direktnim vbrizgavanjem goriva na zračno hlajenje. Moč motorja je 110 kW (150 KM) pri 2650-ih vrtljajih v minuti in se prenaša na zadnja kolesa oziroma po želji na vseh šest koles.

Okvir vozila je sestavljen iz dveh ravnih U-nosilcev, ki sta s kovicami in vijaki povezana s prečkami. Prednja prema je pritrjena na okvir šasije s pomočjo stremen linearnih listnih vzmeti, gumijastega vpetja in teleskopskih amortizerjev. Zadnji premi sta pritrjeni na okvir šasije s pomočjo listnih vzmeti in reakcijskih stabilizatorjev. Takšna pritrditev prispeva k dobremu prilagajanju vozila vsakemu terenu.

Na zadnjem delu vozila je vgrajeno vitlo z vlečno silo minimalno 30.000 N, ki se potrebuje za samoizvleko vozila.

Kabina je odprte izvedbe z zložljivimi loki in platneno cerado. Stranska okna se lahko snamejo, vetrobransko steklo pa se lahko preklopi naprej. Za lažji dostop do motorja se lahko kabino nagne naprej.

Zaboj za prevoz oseb ali tovora je jeklene konstrukcije s poglobljenim podom po celi dolžini. Ob straneh so klopi za 18 ljudi, na vsaki strani po 9 ljudi. Stranske stene so fiksne, zadnjo steno pa je moč preklopiti nazaj. Ko je zadnja stena zaprta, rabita za vhod oziroma izhod iz zaboja dve lestvi, ki se lahko preklopita nazaj. Zaboj je opremljen z loki in pokrit z cerado.

Slika 4: Tovorni del vozila za prevoz oseb in tovora (Lasten vir, 2007)

Motorno vozilo je opremljeno z našteto opremo:

- rezervno kolo,
- dve rezervni ročki za gorivo,
- gasilni aparat,
- orodje za vzdrževanje vozila,
- pionirsko orodje (kramp, lopata, sekira),
- oprema za vitlo,
- anti bakteriološko-kemični (ABK) zaboj.

Vozilo TAM 110 T7 B/BV 4x4

Vozilo je namenjeno za prevoz 2+12 oseb s kompletno opremo ter različnih materialnih sredstev do skupne koristne mase 1500/2500 kg. Vozilo je primerno za vožnjo po cestah (nosilnost 2500 kg), lahko pa obratuje tudi izven utrjenih cestnih poti (nosilnost 1500 kg). Vozilo je opremljeno s posebnimi terenskimi pnevmatikami, v katerih je tlak mogoče med vožnjo spreminjati od 0,7 do 3,5 bara.

Slika 5: Vozilo TAM 110 T7 B/BV 4x4 (Tehnično navodilo vozila, 1986)

Oznake motornega vozila imajo naslednji pomen:

TAM – tovarna avtomobilov in motorjev Maribor;

110 – moč motorja (110 KM);

T7 – največja dovoljena skupna masa (7 ton);

B – oznaka po standardu TAM za kabine nad motorjem;

V – oznaka po standardu TAM za vozilo z vitlom;

4x4 – pogon na vsa štiri kolesa.

Največja hitrost vozila je 90 km/h pri cestni vožnji, pri terenski vožnji pa 49 km/h. Vozilo lahko vleče prikolico bruto teže 1800 kg. Pri vklopljeni prvi prestavi v menjalniku in pri vklopljeni prestavi za terensko vožnjo v razdelilniku pogona lahko vozilo pri polni obremenitvi 1500 kg premaguje vzpone do 67%, s prikolico pa do 44% na trdnih tleh.

Vozilo TAM 110 poganja štiritaktni dizelski motor z direktnim vbrizgavanjem goriva na zračno hlajenje. Moč motorja je 81 kW (110 KM) pri 2650 vrtljajih v minuti in se prenaša na zadnja kolesa oziroma po želji na vsa štiri kolesa.

Okvir vozila je sestavljen iz dveh ravnih U-nosilcev, ki sta s kovicami in vijaki povezana s prečkami.

Na zadnjem delu vozila je vgrajeno vitlo z vlečno silo minimalno 30.000 N, ki se potrebuje za samoizvleko vozila.

Kabina je odprte izvedbe z zložljivimi loki in plateno cerado, ki se po potrebi sname. Stranska okna se lahko snamejo, vetrobransko steklo pa se lahko preklopi naprej. Za lažji dostop do motorja se lahko kabino nagne naprej za 55° nagiba.

Zaboj za prevoz oseb ali tovora je jeklene konstrukcije s poglobljenim podom po celi dolžini. Ob straneh so klopi za 12 ljudi (na vsaki strani po 6 ljudi), ki se lahko preklopijo navzdol. Stranske stene so fiksne, zadnjo steno pa je moč preklopiti nazaj. Ko je zadnja stena zaprta, rabita za vhod oziroma izhod iz zaboja dve lestvi, ki se lahko preklopita nazaj. Zaboj je opremljen z loki in pokrit z cerado.

Slika 6: Pogled na zadnjo stran vozila (Tehnično navodilo vozila, 1986)

Motorno vozilo TAM 110 je opremljeno z naslednjo opremo:

- rezervno kolo,
- dve rezervni ročki za gorivo,
- orodje za vzdrževanje vozila,
- gasilni aparat,
- pionirsko orodje (kramp, lopata, sekira),
- oprema za vitlo,

- ABK zaboj.

Vozilo PUCH 230 GE 4

Vozilo je terensko motorno vozilo, namenjeno za prevoz 2+8 oseb s kompletno opremo ter različnih materialnih sredstev do skupne mase 2950 kg. Vozilo je primerno za vožnjo po cestah, lahko pa obratuje tudi izven utrjenih cestnih poti (terenska vožnja), kot je na primer:

- vožnja po močvirnatem, razmočenem in blatnem terenu,
- vožnja po pesku in prašnem terenu,
- vožnja po vodi.

Največja hitrost vozila je 110 km/h pri cestni vožnji, pri terenski vožnji pa 50 km/h. Vozilo lahko vleče prikolico dovoljene mase 750 kg brez zavor in prikolico dovoljene mase 2800 kg z zavorami – odvisno od nosilnosti posameznega tipa priključne spojke, ki so navedene na tablici na priključni spojki. Sposobnost vozila za premagovanje maksimalnega vzpona je do 80%, maksimalni bočni nagib vozila je do 40%. Vozilo ima tudi sposobnost vožnje v vodi do globine 600 mm.

Slika 7: Vozilo PUCH s kasonom (Lasten vir, 2007)

Vozilo PUCH poganja štirivaljni štiritaktni vrstni motor na vodno hlajenje. Vozilo ima vgrajen avtomatski menjalnik in razdelilni prenosnik s sinhronizirano terensko prestavo s prestavnima razmerjema za terensko vožnjo in cestno vožnjo. Moč motorja je 85 kW (116 KM) pri 5100 obratih na minuto in se prenaša na zadnja kolesa oziroma po želji na vsa štiri kolesa.

Osnovna karoserija je izdelana iz jeklene pločevine. Stranska vrata so enodelna in imajo okno z dvižnim steklom. Kabina je zaprte izvedbe jeklene konstrukcije, na strehi kabine se nahaja rezervno kolo ter zavoj z ročko za gorivo in opremo vozila. Za kabino je montiran zaboj za prevoz oseb ali materialnih sredstev. Na sprednjem delu vozila je vgrajeno vitlo, ki je namenjeno predvsem za reševanje vozila iz težavnih položajev oziroma za samoizvleko vozila.

Slika 8: Tovorni del vozila, 2-krat dvosedežna klop (Lasten vir, 2007)

Zaboj za prevoz oseb ali tovora je jeklene konstrukcije z ravnim podom po celi dolžini tovornega dela vozila. Ob straneh so montirane klopi za 12 ljudi (na vsaki strani po 6 ljudi), ki se lahko preklopijo navzgor. Stranske stene tovornega dela so preklopne in se dajo preklopiti navzdol, zadnjo steno je prav tako moč preklopiti nazaj. Ko je zadnja stena zaprta, ni moč izvesti vkrcanja ali izkrcanja oseb v vozilo, zato je za potrebe vstopa ali izstopa iz vozila potrebno zadnjo steno preklopiti navzdol ter izvleči dve stopnici – eno na levi strani, drugo na desni strani – iz zadnje stranice. Zaboj je opremljen z loki in pokrit z cerado, ki se da sneti po potrebi.

Motorno vozilo PUCH je opremljeno z naslednjo opremo:

- rezervno kolo,
- rezervna ročka za gorivo,
- gasilni aparat,
- orodje za vzdrževanje vozila,
- pionirsko orodje (kramp, lopata, sekira),
- oprema za vitlo.

3.3 ODGOVORNOSTI

V procesu prevoza oseb z vojaškimi vozili sodeluje več udeležencev, ki imajo s predpisi točno določene naloge in obveznosti, ki jih moramo dosledno upoštevati in izvajati.

V prevoznem procesu prevoza oseb z vojaškimi vozili sodelujejo naslednji udeleženci:

- organizator prevoza – poveljnik,
- voznik – vojak z vojaško evidenčno dolžnostjo voznika (v nadaljevanju: VED),
- vodja vojaškega vozila,
- prevažanec – enota.

Organizator – poveljnik je tisti, ki organizira prevoz ali opravlja druge storitve v zvezi s prevozom oseb z vojaškimi vozili. Vlogo organizatorja v praksi praviloma

prevzame vodni podčastnik, kateri skrbi za nemoteno izvedbo naloge – skladno z usmeritvami poveljnika voda.

Voznik – vojak z VED-om voznika je tisti, ki opravi prevoz in je določen z ukazi za premik nadrejenega poveljnika – poveljnik voda.

Vodja vojaškega vozila je tista oseba, ki je določena s posebnim ukazom nadrejenega poveljnika in ima vozniško dovoljenje za vožnjo motornih vozil najmanj B kategorije.

Prevažanec je posameznik ali enota, katero prevažamo s tovornimi vojaškimi vozili.

3.4 DOKUMENTACIJA

Kot voznik moramo imeti pri vsakem skupinskem prevozu oseb z vojaškim vozilom s seboj predpisane spremljajoče dokumente, iz katerih je razvidno, da smo usposobljeni za opravljanje naloge skupinskega prevoza oseb.

Pri skupinskem prevozu oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu moramo imeti med opravljanjem prevoza še naslednjo dokumentacijo:

- veljavno vozniško dovoljenje,
- potrdilo (certifikat) o usposobljenosti voznika,
- polico za avtomobilska zavarovanja,
- veljaven potni nalog za motorno vozilo,
- prometno dovoljenje za registrirano motorno vozilo,
- evidenčno knjigo motornega vozila,
- knjigo preventivnih pregledov,
- tehnično knjižico motornega vozila,
- navodilo za uporabo,
- interno navodilo o uporabi motornih vozil v organizacijski enoti,
- obrazec Evropsko poročilo o prometni nezgodi.

Veljavno vozniško dovoljenje je dokument, v katerem so razvidni osebni podatki voznika motornega vozila in kategorija vozila, za katero velja vozniško dovoljenje.

Potrdilo (certifikat) o usposobljenosti voznika je interni dokument, s katerim dokazujemo, da imamo opravljeno usposabljanje za določeno vozilo oziroma opravljen specialistični tečaj za pridobitev vojaške evidenčne dolžnosti voznika.¹⁰

Polica za avtomobilska zavarovanja je listina, ki jo izda določena zavarovalnica, pri kateri moramo skleniti zavarovanje motornega vozila, registriranega v Republiki Sloveniji, kar mora biti navedeno v zavarovalni polici vozila.

¹⁰ *Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, št.46/06, 22. člen*

Veljaven potni nalog za motorno vozilo je dokument, ki ga izda pooblaščenca oseba s strani imetnika motornega vozila, in spremlja vozilo na relaciji od začetka do konca načrtovane vožnje.

Prometno dovoljenje za registrirano motorno vozilo je dokument, ki ga na podlagi tehničnega pregleda vozila izda pooblaščenca organizacija za dobo enega leta. V dokumentu je navedeno tudi maksimalno število oseb, ki se lahko prevaža s tem motornim vozilom.

Evidenčna knjiga motornega vozila je dokument, ki služi za hitro oziroma pravočasno zasledovanje podatkov, ki so potrebni za pravilno vzdrževanje vozila. Evidenčna knjiga vsebuje naslednje podatke:

- evidenco prevoženih kilometrov,
- evidenco servisov in tekočih popravil,
- evidenco zamenjave voznikov,
- evidenco orodja v vozilu,
- roke za menjavo olja in predpise kakovosti.

Knjiga preventivnih pregledov je izdelana v skladu z Zakonom o prevozih v cestnem prometu in Pravilnikom o notranji kontroli. Knjiga vsebuje naslednje podatke:

- dnevne preventivne preglede,
- redne preventivne preglede.

Tehnična knjižica motornega vozila se uporablja za vodenje evidence kompletnosti, tehnične brezhibnosti in materialnega stanja materialnih sredstev. Vsebuje več posameznih sklopov, ki imajo svoj ident ter naziv in jih je mogoče samostojno uporabljati, menjati, popravljati, dograjevati ali izločevati znotraj kompleta.

Interno navodilo o uporabi motornih vozil v organizacijski enoti je dokument, ki predpisuje postopek pri planiranju, izvajanju in dokumentiranju uporabe motornih vozil enote. Navodilo predpisuje način izvajanja postopkov z namenom, da se doseže organiziranost, zanesljivost in varnost pri izvedbi prevozov ljudi ali materialnih sredstev.

Evropsko poročilo o prometni nezgodi je obrazec, namenjen za ugotovitev dejstev v zvezi s prometno nesrečo. Ta obrazec se izpolni ob vsaki prometni nesreči, zlasti v primerih, ko je nastala manjša premoženjska škoda in nihče od udeležencev ni utrpel telesnih poškodb in prometne nesreče ni obravnavala policija.

3.5 VOZILA ZA PREVOZ NEVARNIH SNOVI V TOVORKIH

Z vozili za prevoz nevarnega blaga v tovorkih se prevaža vse ostale vrste nevarnih snovi, ki jih ni možno prevažati s cisternami. Za potrebe Slovenske vojske se nevarno blago prevaža v namensko opremljenih, posebej urejenih in označenih vozilih skladno z Zakonom o prevozu nevarnega blaga in Evropskim sporazumom o mednarodnem cestnem prometu – ADR. Za prevoze eksplozivov in nevarnih snovi na ozemlju R Slovenije, ki jih opravlja Slovenska vojska, ni potrebno dovoljenje

Ministrstva za notranje zadeve, temveč samo posredovanje Obvestila o prevozu nevarnega blaga v Operativni center Slovenske vojske na obrazcu PrSI-10 (priloga 1).

Za voznika pri prevozu nevarnega blaga se ne smejo odrediti vojaki med služenjem vojaškega roka. V primeru, da Slovenska vojska nima ustreznih vozil za prevoz nevarnega blaga, se najamejo vozila ustreznih gospodarskih služb za opravljanje potrebnega prevoza.

Za prevoz eksplozivnih snovi in predmetov se uporabljajo vozila EX II in EX III. Izjema so le manjše količine eksploziva.

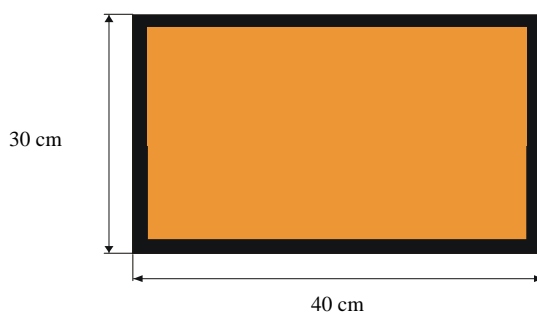
Zahteve za vozila EX II (PUCH-DIESEL):

- vozilo mora biti opremljeno z dizelskim motorjem;
- vozilo mora biti izdelano in opremljeno tako, da so eksplozivi zaščiteni pred zunanjimi nevarnostmi in vremenskimi vplivi;
- ponjava mora biti obstojna proti trganju in iz nepremočljivega in težko gorljivega materiala;
- stranice se morajo dati zakleniti;
- tovarišče ne sme imeti oken, vrata ali pokrovi se morajo dati zakleniti;
- posoda za gorivo mora biti zavarovana pred poškodbami, tako da v primeru, če pride do iztekanja, gorivo ne pride v stik z vročimi deli;
- motor in izpušni sistem morata biti nameščena pred sprednjo steno nakladalnega prostora;
- vozilo mora biti opremljeno z ABS.

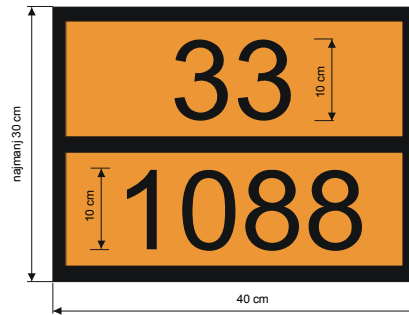
Zahteve za vozilo EX III:

- ta tip vozila mora izpolnjevati enake zahteve kot tip vozila EX II;
- dodatno mora biti nadgradnja zaprta in polno stenska, izdelana iz ustreznih materialov, tako da nudi zadostno zaščito tovoru;
- stene vozila ogenj ne sme prebiti oziroma se v petnajstih minutah nobeno mesto v notranjosti ne sme segreti na več kakor 120°C;
- električna napeljava mora biti v proti-eksplozijski izvedbi;
- nazivna napetost razsvetljave ne sme presežati 24 V;
- stikalo za osvetljevanje mora biti nameščeno zunaj tovornega prostora.

Vozila za prevoz eksplozivov označujemo z oranžno tablo, nameščeno na sprednjem in zadnjem delu vozila, velikosti 300x400 mm z 15-mm črnim robom.

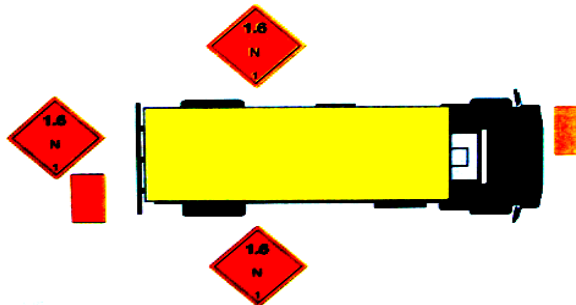

Slika 9: Opozorilna tabla brez števil (ZVD, 2004)

Slika 10: Opozorilna tabla s številkami (ZVD, 2004)

Prav tako mora biti vozilo označeno s tablam nevarnosti, ki so v obliki romba velikosti 250x250 mm. Namesti se jih na bočni in zadnji strani vozila.

Slika 11: Označitev vozila za prevoz eksploziva (ZVD, 2004)

Če se na vozilu prevažata eksplozivne snovi več razredov, mora biti vozilo označeno z nalepkami nevarnosti najbolj nevarnega podrazreda po naslednjem zaporedju:

najbolj nevarno 1.1 – 1.5 – 1.2 – 1.3 – 1.6 – 1.4 najmanj nevarno

Pri čiščenju in razkladanju vozil za prevoz nevarnih snovi je potrebno oznake odstraniti ali prekriti, da se ne poškodujejo.

4 ORGANIZACIJA SKUPINSKEGA PREVOZA OSEB

4.1 ORGANIZACIJA PREVOZA

Organizacijo skupinskega prevoza oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu lahko v tehnološkem smislu razdelimo na tri faze:¹¹

- faza priprave prevoza,
- faza izvedbe prevoza,
- faza zaključevanja prevoza.

Vse tri faze so sestavljene iz različnih postopkov, ki so za posamezne primere definirani v Standardnih operativnih postopkih določene enote Slovenske vojske na podlagi predpisov in direktive nadrejenega poveljstva.

V **fazo priprave prevoza** uvrščamo organizacijo prevoza oseb, ko obravnavamo organizacijo skupinskega prevoza oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu. V tej fazi moramo kot organizator prevoza izdelati t.i. Povelje za premik, v katerem definiramo:

- situacijo (analizo – zaradi česa sploh potrebujemo zagotovitev prevoza);
- nalogo, v kateri definiramo konkretno nalogo prevoza;
- koncept premika naloge,
- časovnico za premik,
- usklajevanje med premikom,
- razpored enot v premiku,
- gostoto vozil v koloni,
- hitrost premika,
- način,
- obrambo med premikom,
- začetek in konec kritičnih točk,
- nadzor in koordinacijo premora,
- postopke med počitkom,
- uporabo svetil,
- zračno podporo,
- postopke pri srečanju,
- postopke v primeru prometne nesreče,
- kontrolne točke,
- kontrolo prometa,
- postopke s pokvarjenimi vozili,
- zdravstveno oskrbo,
- oskrbo z gorivi in mazivi,
- zveze med premikom in
- poročanje med izvedbo premika.

Posamezna poglavja v ukazu so standardizirana in se izpolnjujejo glede na situacijo, v kateri se nahajamo (mirnodobna situacija, bojna situacija). V nadaljevanju

¹¹ BEŠTER, M. (2007) *Zapiski predavanj: Tehnologija cestnega prometa 2006/2007*

diplomske naloge bomo obravnavali organizacijo prevoza oseb z vojaškimi vozili v mirnodobni situaciji.

Kot voznik moramo v fazi priprave prevoza:

- podati Zahtevek za uporabo osebnega motornega vozila na obrazcu PrSI-01 (priloga 2);
- prevzeti vozilo v avtoparku enote;
- od vodje avtoparka pridobiti in izpolniti ustrezne dokumente vozila;
- glede na tovor (v našem primeru so to osebe) pripraviti vozilo za prevoz.

V **fazi izvedbe prevoza** moramo kot voznik, kateri je nosilec naloge, v sodelovanju z organizatorjem prevoza izvesti naslednje naloge:

- dostaviti vozilo na kraj začetka prevoza;
- nadzorovati vkrcanje oseb v tovorni del vozila in opremljenost oseb z vojaškimi zaščitnimi čeladami;
- izvesti prevoz iz kraja vkrcanja do mesta izkrcanja;
- med samim prevozom ravnati skladno z Zakonom o varnosti v cestnem prometu, Pravilnikom o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu in Poveljem za premik.

Kot organizator prevoza pa moramo v fazi izvedbe prevoza imeti neprekinjeno zvezo z voznikom in izvajati:

- kontrolo primernosti vozila za prevoz;
- kontrolo izvedbe vkrcanja na vozilo;
- kontrolo dokumentov vozila;
- kontrolo voznika in vodje vojaškega vozila.

V **fazi zaključevanja prevoza** moramo kot voznik:

- nadzorovati izkrcanje iz vozila;
- zaključiti dokumente vozila;
- očistiti vozilo;
- predati vozilo v avtopark enote.

V fazi izvedbe in v fazi zaključevanja prevoza ima pomembno vlogo tudi vodja vojaškega vozila, ki v procesu prevoza:¹²

- spremlja delo in postopke voznika;
- opozarja voznika na nevarnosti in mu svetuje, kako jih naj reši;
- skrbi za postanke in počitke;
- skrbi za morebitno zamenjavo voznika;
- nadzira izvršitev predpisanih nalog voznika ob postanku ali počitku;
- izvaja potrebne ukrepe za zagotovitev zavarovanja vozila in oseb;
- skrbi za varnost prevažanih oseb, ko izstopajo ali vstopajo iz tovornega motornega vozila.

Kot organizator prevoza moramo neprekinjeno medsebojno sodelovati z vsemi udeleženci v prevoznem procesu ter neprestano spremljati potek celotnega prevoza in izvedenih postopkov od začetka do konca izvedene naloge.

¹² Povzeto po Pravilniku o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, 49/2006, 10. člen

4.2 PRIMER ORGANIZACIJE PREVOZA OSEB

V nadaljevanju diplomske naloge si oglejmo primer skupinskega prevoza oseb z vojaškimi vozili iz točke A v točko B. Kraj vkrcanja in kraj izkrcanja oseb se nahajata vsak v svoji vojašnici. Organizator prevoza je poveljnik voda (v nadaljevanju organizator), kateri mora zagotoviti prevoz enega oddelka vojakov iz ene lokacije na drugo zaradi potreb usposabljanja enote.

4.2.1 Faza priprave prevoza

Preden začnemo z izvedbo skupinskega prevoza oseb s tovornim vojaškim vozilom, moramo poskrbeti, da smo vsi sodelujoči v procesu prevoza ustrezno in strokovno usposobljeni. Kot voznik moramo na podlagi Zakona in dopolnitvah Zakona o varnosti cestnega prometa (Uradni list RS, 79/1999 z dne 30. 9. 1999) in Pravilnika o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu (Uradni list RS, 49/2006 z dne 12. 5. 2006) poleg opravljenega izpita C kategorije za motorno vozilo opraviti strokovno usposabljanje in s tem pridobiti certifikat za skupinsko vožnjo oseb ali opravljeno strokovno usposabljanje vojaške evidenčne dolžnosti za voznika v Slovenski vojski. Omenjena usposabljanja v Slovenski vojski izvaja avtošola Slovenske vojske, ki je stacionirana v vojašnici v Slovenski Bistrici.

Kot organizator prevoza moramo izdelati Povelje za premik, kjer navedemo ali določimo potek in izvedbo načrtovanih in predvidenih postopkov ter morebitnih nenačrtovanih dogodkov v vseh treh fazah procesa prevoza oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu.

V našem primeru najprej opravimo analizo namena prevoza enote vojakov iz točke A v točko B, prav tako navedemo velikost enote, ki se prevaža. Ta podatek je pomemben, saj določa, kateri tip vozila za prevoz oseb potrebujemo za izvedbo prevoza. V našem primeru takšno vozilo je na razpolago, prav tako pa imamo na razpolago ustrezno usposobljenega voznika za prevoz oseb. Določiti moramo konkretno nalogo prevoza. V tem poglavju ukaza natančno določimo vodjo vozila in voznika s činom, imenom in priimkom ter njegovo nalogo, prav tako pa navedemo registrsko tablico vozila, ki ga bo uporabljal za izvedbo prevoza. Če vsega tega ne bi imeli, bi v tem poglavju navedli, kje in na kakšen način pridobimo ustrezno vozilo z voznikom. Zahtevek za dodelitev vozila z voznikom za prevoz oseb poda organizator prevoza preko linije vodenja in poveljevanja v sektor za logistiko organizacijske enote, v kateri se nahaja. Sektor za logistiko ima v svoji sestavi referenta za transport, ki zagotovi vozilo z voznikom od drugih organizacijskih enot Slovenske vojske.

Vozniku, katerega smo določili za izvedbo prevoza, moramo posredovati naslednje podatke:

- čas izvedbe prevoza;
- načrt prevozne poti;
- število oseb za prevoz;
- registrsko številko vozila;
- vodjo vojaškega vozila.

Glede na posredovane podatke moramo določiti čas prevoza in prevozno pot. Pri načrtovanju časa prevoza moramo upoštevati (glede na to, da prevažamo osebe), da načrtujemo premike izven jutranjih in dnevnih prometnih konic – glede na to, v katerem letnem času se prevoz izvaja. Ker za prevoz uporabljamo prilagojena vozila¹³ in ne vozil, dejansko namenjenih za prevoz oseb, moramo upoštevati poletne visoke temperature in zelo nizke v zimskem času.

Pri načrtovanju prevozne poti moramo upoštevati, da je potrebno prevoz izvesti po najkrajši možni poti. Pri tem se je potrebno izogibati avtomobilskih cest, saj je hitrost vojaškega tovornega vozila, ki prevažata osebe v prilagojenem zabojniku, omejena na 50 km/h. Pri načrtovanju trase prevoza moramo upoštevati tudi pravilo, da se izognemo tunelov na trasi zaradi morebitnih zastojev na poti in s tem zastojev vozila v samem tunelu. V primeru, da prevoza ne moremo izvesti po načrtovani poti, mora vodja vozila o tem obvestiti organizatorja prevoza, da odobri drugo možno prevozno pot.

V našem primeru ne načrtujemo gostote vozil v koloni, saj po pridobljenih podatkih za zagotovitev prevoza oseb zadostuje eno tovorno vozilo TAM 110 T7, ki ga imamo na razpolago. V primeru, ko je potrebno zagotoviti prevoz za večje število oseb, moramo organizirati skupino vojaških vozil, kar pomeni, da imamo skupino od treh do devetih vozil. V primeru, da imamo deset ali več vojaških vozil, pa imamo organizirano kolono vojaških vozil, ki jo spremlja vojaška policija. Obe vrsti kolon vojaških vozil morata biti označeni z rumeno utripajočo lučjo. Vsi udeleženci v vojaški koloni morajo med premikom upoštevati navodila in usmeritve vojaških policistov in spremstva.

Hitrost vožnje vojaškega vozila ali kolone vojaških vozil ne sme biti večja od hitrosti, predpisane s Pravilnikom o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu ali določene z prometno signalizacijo.

Kot organizator prevoza oseb z vojaškimi vozili moramo navesti natančne postopke, ki jim mora voznik slediti v primeru prometne nesreče. V primeru prometne nesreče smo kot voznik dolžni najprej postopati skladno z Zakonom o varnosti v cestnem prometu.¹⁴ Ne glede na kategorijo prometne nesreče moramo poklicati policijo in počakati na kraju dogodka, razen če smo tako poškodovani, da tega ne moremo storiti. Kot voznik moramo izpolniti Evropsko poročilo, o prometni nesreči obvestiti organizatorja prevoza, svojega nadrejenega in dežurnega organizacijske enote. Kot prevažanci v tovornem delu motornega vozila imamo lahko pri sebi samo osebno oborožitev in opremo – in v primeru prometne nesreče smo sami odgovorni za svojo oborožitev in opremo. V primeru, ko pride do poškodb prevažancev v prometni nesreči, vodja vozila poskrbi, da se oborožitev in oprema poškodovanih zbere v zavarovanem rajonu prometne nesreče, hkrati pa zagotovi fizično varovanje materialnih sredstev do zagotovitve prevoza le-teh na lokacijo organizacijske enote.

Po prihodu v enoto izpolnimo obrazec Poročilo o prometni nezgodi ali okvari s službenim vozilom in napišemo izjavo o prometni nesreči.

¹³ *Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu – Uradni list RS, 49/2006, 19. člen*

¹⁴ *ZVCP – Uradni list RS, 25/2006, 135. člen*

V primeru potrebe zagotavljanja zdravstvene oskrbe se naslanjamo na najbližjo zdravstveno ustanovo – odvisno od mesta, kjer se nahajamo na prevoznih poti.

Oskrbe z gorivi in mazivi v našem primeru ne načrtujemo, saj gre za krajšo relacijo. Če pa bi imeli potrebo po oskrbi z gorivom, jo zagotavljamo preko bencinskih servisov s službeno plačilno kartico.

Kot organizator prevoza oseb moramo načrtovati zveze med premikom. Zveze zagotavljamo preko GSM aparatov in civilnih operaterjev. V primeru, da udeleženci nimajo GSM aparatov, zveze zagotavljamo preko internega radijskega omrežja Slovenske vojske z ročnimi radijskimi napravami.

Prav tako kot organizator prevoza zahtevamo poročanje ob začetku ali koncu vseh treh faz procesa prevoza ter ob morebitnem kakršnemkoli nenačrtovanem dogodku v načrtovanem procesu prevoza oseb.

Kot voznik moramo v fazi priprave prevoza zagotoviti vozilo za skupinski prevoz oseb skladno z Standardnim operativnim postopkom. Vozilo lahko pridobimo le na podlagi pravilno izpolnjenega in odobrenega zahtevka za uporabo vojaških vozil. Izpolnjene in odobrene zahtevke za vozilo moramo oddati najkasneje do 12. ure za zeleno uporabo vozila naslednjega dne zaradi pravočasne izdelave načrta uporabe vozil enote za naslednji dan, katerega izdelava vodi avtoparka. Isti dan do 14.30 dobimo povratno informacijo o zagotovljenosti vozila in registrsko številko vozila.

Na dan prevoza prevzamemo vozilo in potni nalog. Pred začetkom vožnje moramo kot voznik preveriti tudi osebno dokumentacijo in dokumentacijo vozila, ki obsega:

- veljavno vozniško dovoljenje določene kategorije;
- veljavno prometno dovoljenje;
- potrdilo o zavarovanju avtomobilske odgovornosti;
- tehnično knjižico;
- navodilo o uporabi vozila;
- evropsko poročilo o prometni nesreči;
- evidenčno knjigo motornega vozila;
- knjigo preventivnih pregledov;
- veljaven potni nalog;
- kartico za gorivo in ustrezno PIN kodo;
- certifikat za opravljena dodatna usposabljanja za vožnjo določenega vozila.

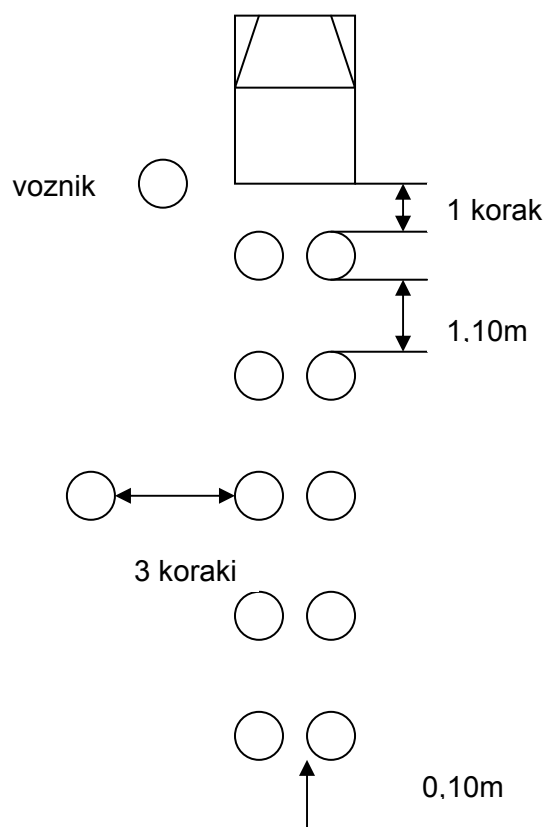
Poleg vseh naštetih nalog moramo upoštevati vsa navodila pri izvrševanju ukazov, prav tako moramo upoštevati cestno prometne predpise in druge varnostne predpise. Z vozilom moramo ravnati v smislu dobrega gospodarja.

4.2.2 Faza izvedbe prevoza

V fazi izvedbe prevoza moramo kot voznik – nosilec naloge – vozilo pripeljati na točko A, kjer je mesto za vkrcanje enote na tovorno vozilo. Vozilo moramo pripraviti za vkrcanje vojakov. Ponjavo na zadnji strani tovrnega dela vozila odpnemo in jo dvignemo na vrh tovrnega dela vozila. Zadnjo stranico tovrnega dela spustimo. Prav tako spustimo pritrjene stopnice, da so pripravljene za vstop oseb v vozilo. V

času vkrcanja na vozilo kot voznik stojimo pri zadnjem levem kolesu tovornega vozila. Nato nadziramo vkrcanje oddelka vojakov v vozilo.

Celoten postopek vkrcavanja na vozilo vodi poveljujoči enote skladno s Postrojivnim pravilnikom Slovenske vojske. Poveljujoči enote je lahko poveljnik enote po formacijski dolžnosti ali oseba, ki jo organizator prevoza določi s svojim poveljem. Poveljujoči najprej poveljuje: »Za vozilom ZBOR.« Vojaki se postrojijo v dve koloni za vozilom, oddaljeni od vozila za 1 korak, in gledajo v smeri vozila. V koloni so vojaki razmaknjeni en za drugim na razdalji 1,10 m in razmaknjeni levi od desnega 0,10 m.

Slika 12: Vkrcavanje moštva na vozilo (Lasten vir, 2007)

Nato sledi povelje: »Na svoja MESTA.« Vojaki, ki so bili že prej postrojeni za vozilom, na povelje začnejo z vkrcavanjem. Orožje držijo v roki. Vstopanje v vozilo se začne z notranjo nogo. Težja orožja, kot so M53 in RNM, se vkrcajo s pomočjo pomočnikov, po vstopu pa vojaki spet vzamejo svoje orožje in sedejo na svoja mesta. Prvi gredo proti sprednjem tovornem delu vozila in sedejo na klop, ostali zasedajo mesta proti koncu tovornega dela. Orožja se na vozilu drži z obema rokama med nogami v pokončnem položaju, orožja s preklopnim kopitom pa na kolenih s cevjo, obrnjeno v desno smer.¹⁵

¹⁵ Povzeto po Postrojivnem pravilniku Slovenske vojske – Postrojila z vozili

Po končanem vkrcanju oddelka vojakov zapremo zadnjo stranico tovornega dela vozila, dvignjeni zadnji del ponjave lahko ostane v dvignjenem položaju. Po opravljeni nalogi sedemo za krmilo vozila.

Skupinski prevoz oseb iz točke A v točko B moramo izvesti skladno z Ukazom za premik, cestno prometnimi predpisi in drugimi varnostnimi ukrepi. Med samo vožnjo moramo upoštevati omejitve hitrosti 50 km/h pri skupinskem prevozu oseb s tovornim vozilom.

Prav tako moramo prevoz izvesti skladno z načrtom prevozne poti. Če v načrtu nimamo načrtovanih postankov in počitka, moramo prevoz izvesti neprekinjeno. V primeru, da so v načrtu načrtovani postanki, moramo paziti, da med postankom vozila ne pustimo samega in brez nadzora. Ko vozilo ustavimo na načrtovani točki postanka, se osebe, ki se prevažajo v tovornem delu vozila, lahko izkrcajo iz njega le po odobritvi in po povelju poveljujočega enote. Po izkrcanju iz vozila moramo poskrbeti za varnost pripadnikov enote tako, da se jim ne dovoli približevanje vozišču, na katerem poteka promet. V primeru, da imajo pripadniki enote s seboj osebno oborožitev, moramo poskrbeti, da je oborožitev odložena na določenem mestu postanka, da ni nikoli brez nadzora ter da se ne dovoli približevanje osebam, ki niso pripadniki enote. To zagotovimo z določitvijo vojaka na požarni dolžnosti.

V primeru prometne nesreče smo kot voznik dolžni najprej postopati v skladu z Zakonom o varnosti cestnega prometa. Ne glede na kategorijo prometne nesreče moramo poklicati policijo. V primeru, da se prometna nesreča zgodi v vojašnici oziroma na vojaškem območju, nesrečo obravnava vojaška policija – ne glede na to, ali je v nesreči udeleženo tudi civilno vozilo. V primeru, da se prometna nesreča z udeležbo vojaškega vozila zgodi na javni cesti, nesrečo obravnava civilna policija v sodelovanju z vojaško policijo – ne glede na to, ali je v nesreči udeleženo tudi civilno vozilo.

Kot organizator prevoza moramo imeti stalen nadzor nad potekom prevoza. Stalen nadzor nad potekom prevoza imamo posredno s pomočjo vodje vojaškega vozila in preko komunikacijskih sredstev, ki smo jih zagotovili za potrebe izvedbe naloge.

Ko smo osebe uspešno in brez posebnosti pripeljali do mesta izkrcanja enote na točki B, lahko pričnemo s fazo zaključevanja prevoza.

4.2.3 Faza zaključevanja prevoza

Ko prispemo na konec prevozne poti, moramo kot voznik pripraviti vozilo za izkrcanje iz vozila. Ponjavo na zadnji strani tovornega dela vozila odpnemo, če je med prevozom bila pripeta, in jo dvignemo na vrh tovornega dela vozila. Zadnjo stranico tovornega dela spustimo. Prav tako spustimo pritrjene stopnice, da so pripravljene za izstop oseb iz vozila. V času izkrcanja iz vozila stojimo pri zadnjem levem kolesu tovornega vozila in nadziramo izkrcanje oddelka vojakov.

Celoten postopek izkrcanja prav tako vodi poveljujoči enote skladno s Postrojitenim pravilnikom Slovenske vojske. Poveljujoči najprej poveljuje: »IZSTOPI, za vozilom dve vrsti ZBOR.« Vojaki začnejo izstopati iz vozila v obratnem vrstnem redu, kot so vstopali na vozilo, ter se ravna po ukazu poveljujočega enote.

Po končani vožnji smo kot voznik dolžni vozilo pregledati, ga očistiti in ga predati z vso potrebno izpolnjeno dokumentacijo in v stanju, v kakršnem smo ga dobili, nazaj v avtopark organizacijske enote. Pri predaji vozila mora biti rezervoar za gorivo najmanj do ene polovice napolnjen, imeti pa moramo tudi potrdilo o oskrbi z gorivom.

V primeru poškodbe vozila med vožnjo, okvare ali izgube opreme vozila moramo vpisati ugotovitve v knjigo preventivnih pregledov in napisati poročilo o poškodbi, okvari ali izgubi na obrazcu PrSI-11 (priloga 3) ter ga predati vodji avtoparka, kateri poroča po liniji vodenja in poveljevanja o nastalem dogodku.

Kot organizator prevoza moramo čez celoten proces prevoza oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu spremljati izvedbo določenih postopkov ter nenehno izvajati kontrolo, tako da ob morebitnih težavah, ki bi se lahko pojavile, ustrezno, hitro in skladno s predpisi ukrepamo.

Kot vidimo iz zgoraj navedenega primera, je možno prevažati osebe z vojaškimi vozili skladno z Zakonom o varnosti v cestnem prometu in Pravilnikom o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu tako, da je zagotovljena velika stopnja varnosti prevažancev v tovornem delu vojaškega tovornega vozila in ostalih udeležencev v javnem cestnem prometu, čeprav vojaška vozila primarno niso skonstruirana za prevoz oseb, temveč za prevoz materialnih sredstev. Da dosežemo čim večjo varnost prevažancev v času prevoza, moramo vsi, ki sodelujemo v prevoznem procesu, biti dobro strokovno usposobljeni, biti moramo seznanjeni z veljavnimi predpisi in dobro medsebojno sodelovati.

5 ZAKLJUČKI

Kot vidimo udeležbo vojaških vozil v javnem cestnem prometu urejajo civilna zakonodaja, kot so Zakon o varnosti cestnega prometa (ZVCP), objavljen v Uradnem listu RS št. 25/06 dne 9. 3. 2006, ki je pričel veljati 10. 3. 2006, Zakon o prevozu nevarnega blaga (ZPNB), objavljen v Uradnem listu RS št. 79/99 dne 30. 9. 1999, ki je pričel veljati 1. 1. 2000, Evropski sporazum o mednarodnem cestnem prometu – ADR in Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu (izdal ga je minister za obrambo s soglasjem ministra za notranje zadeve Republike Slovenije), objavljen v Uradnem listu RS št. 49/2006 dne 12. 5. 2006 – veljati je pričel 27. 5. 2006, ter drugi interni dokumenti Ministrstva za obrambo in Slovenske vojske.

V našem primeru (v jedru diplomske naloge), ko obravnavamo prevoz oseb z vojaškimi vozili v cestnem prometu, urejajo prevoz Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu, ki se sklicuje na ZVCP, in interni dokumenti Ministrstva za obrambo in Slovenske vojske.

Da lahko pričnemo z organizacijo in izvedbo prevoza oseb, moramo poznati vsebino predpisov, omenjenih v drugem odstavku tega poglavja, kjer dobimo podatke, pod kakšnimi pogoji, kako in kdo izvaja določeno nalogo, povezano s prevozom oseb z vojaškimi vozili.

Kot vidimo, je za varen skupinski prevoz oseb potrebno uporabljati za ta namen posebej prirejena vozila. Vsa vozila morajo biti skladna s predpisanimi zahtevami ter z Zakonom in Pravilnikom. Vozila morajo biti prilagojena tako, da so sedeži pritrjeni na pod tovornega zaboja, tovorni zaboj mora imeti najmanj 60 cm visoke stranice, kjer sedijo potniki, na tovornem zaboju mora biti postavljena ponjava, ki je lahko na zadnji strani tovornega zaboja tudi odprta, in za vstop oziroma izstop iz tovornega zaboja morajo biti pritrjene stopnice. Izjemoma se lahko odobri prevoz oseb v tovornem zaboju vojaškega tovornega vozila brez vgrajenih sedežev ali klopi. V tem primeru morajo osebe sedeti na podu tovornega zaboja vozila. Število oseb, ki se lahko prevaža na ta način, se določi tako, da ima vsaka oseba v tovornem zaboju na razpolago najmanj 50 cm širine prostora za sedenje, vendar skupno število ne sme biti večje od 25 oseb. Pri takšnem prevozu oseb, ko je na vozilu več kot 5 oseb, se na tovornem zaboju ne sme prevažati tovor, razen osebne orožja in osebne opreme njih samih.

Poleg ustreznosti vozila pa je potrebno imeti še ljudi, ki so dodatno usposobljeni za prevoz. Posebej moramo posvetiti pozornost usposobljenosti voznikov v procesu prevoza oseb, katere moramo dodatno usposobiti za opravljanje prevoza tako, da pridobijo ustrezen certifikat za voznika, ki lahko prevaža osebe z vojaškimi vozili v tovornem delu vozila, ali opravijo usposabljanje za pridobitev evidenčne dolžnosti voznika.

Pri vsaki organizaciji prevoza oseb moramo kot organizator prevoza izdelati Povelje za premik. Iz dokumenta je razvidna situacija (analiza – zaradi česa sploh potrebujemo zagotovitev prevoza), naloga, v kateri definiramo konkretno nalogo prevoza, koncept premika naloge, časovnica za premik, usklajevanje med

premikom, razpored enot v premiku, gostota vozil v koloni, hitrost premika, način, obramba med premikom, začetek in konec kritičnih točk, nadzor in koordinacija premora, postopki med počitkom, uporaba svetil, zračna podpora, postopki pri srečanju, postopki v primeru prometne nesreče, kontrolne točke, kontrola prometa, postopki s pokvarjenimi vozili, zdravstvena oskrba, oskrba z gorivi in mazivi, zveze med premikom in poročanje med izvedbo premika.

V tehnološkem smislu prevoz oseb zajema:

- fazo priprave prevoza,
- fazo izvedbe prevoza,
- fazo zaključevanja prevoza.

Vse tri faze so sestavljene iz različnih postopkov, kjer je velika pozornost posvečena varnosti prevažanih oseb, ki jo moramo upoštevati in je za posamezne primere definirana v Standardnih operativnih postopkih določene enote vojske na podlagi predpisov in direktive nadrejenega poveljstva na podlagi Zakona o varnosti v cestnem prometu in Pravilnika o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu.

Kot vidimo na praktičnem primeru organizacije in izvedbe prevoza oseb, je potrebno celovito pristopiti k izvedbi naloge. Kot organizator procesa prevoza moramo natančno s svojim dokumentom – na podlagi zbiranja podatkov in izvedbe analize – definirati postopke v času izvedbe prevoza oseb ter ves čas prevoza kontrolirati in izvajati nadzor (preko vodje vojaškega vozila) – kako se izvajajo posamezni postopki, ki jih izvajajo udeleženci v procesu prevoza.

V vsebini naloge ugotavljamo, da je pri izvedbi prevoza oseb pomembno sodelovanje vseh udeležencev v prevoznem procesu. S tem zmanjšujemo možnosti napak pri izvajanju nalog, možnosti nastanka nesreč in tako zagotavljamo varen prevoz oseb.

Ugotavljamo lahko, da je za varnost pri prevozu oseb v vojski ustrezno poskrbljeno skladno z veljavno zakonodajo. Moramo pa posvetiti veliko pozornost pri zagotavljanju varnosti usposobljenosti udeležencev, ki sodelujejo pri procesu prevoza. Eden od ključnih faktorjev varnosti pri prevozu je prav človek zaradi svoje osebnosti. Zato je pomembno, da za prevoze določimo le voznike, ki so sposobni varno izvesti prevoz in ki jih v primeru kršitve tudi ustrezno sankcioniramo. Vsak voznik, ki izvaja prevoz oseb, se mora zavedati, kakšno odgovornost ima za življenja ljudi, ki se prevažajo v tovornem delu vozila v času prevoza.

LITERATURA IN VIRI

Knjige:

Božič, P. (1994) Prevoz nevarnih snovi v cestnem prometu – priročnik za voznike, Maribor.

Robnik, V. in Habič, A. (2004) Priročnik za voznike motornih vozil in druge osebe, ki sodelujejo pri prevozu nevarnega blaga, Tipografija, Ljubljana.

Lesjak, B. in Maraš, V. (2004) Postrojitevni pravilnik Slovenske vojske, MORS, Ljubljana.

Zakoni:

Zakon o prevozu nevarnega blaga (ZPNB), (Uradni list RS, št. 79/99, spremembe in dopolnitve, Uradni list RS, št: 101/05).

Zakon o varnosti cestnega prometa, (Uradni list RS, št. 83/04, spremembe in dopolnitve, Uradni list RS, št: 35/05, 67/05, 69/05, 108/05).

Evropski sporazum o mednarodnem cestnem prevozu nevarnega blaga (ADR), (Uradni list RS, št: 9/03, spremembe in dopolnitve, Uradni list RS, št: 66/03, 9/05).

Pravilnik o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu, (Uradni list RS, št. 49/06).

Poročila, interni dokumenti:

BEŠTER, M. (2007) Zapiski predavanj: Tehnologija cestnega prometa.

VIDIC, M. (2005) Zapiski predavanj: Prometni sistemi.

11. BZV (2007) Standardni operativni postopek za pridobitev in uporabo vojaških vozil

11. BZV (2007) Standardni operativni postopek o udeležbi vojaških vozil v javnem cestnem prometu

11. BZV (2007) Standardni operativni postopek v primeru nesreče z udeležbo vojaškega vozila

PRILOGE

- Priloga 1: Obvestilo o prevozu nevarnega blaga
- Priloga 2: Zahtevek za uporabo službenega avtomobila
- Priloga 3: Poročilo o prometni nesreči ali okvari s službenim vozilom

KAZALO SLIK

- Slika 1: Primer označitve zadnjega vozila v koloni (13. generacija PŠŠ-VED logistika, 2007)
- Slika 2: Primer označitve vozila (13. generacija PŠŠ- VED logistika, 2007)
- Slika 3: Tovorvni del vozila za prevoz oseb in tovora (Lasten vir, 2007)
- Slika 4: Tovorvni del vozila za prevoz oseb in tovora (Lasten vir, 2007)
- Slika 5: Vozilo TAM 110 T7 B/BV 4x4 (Tehnično navodilo vozila, 1986)
- Slika 6: Pogled na zadnjo stran vozila (Tehnično navodilo vozila, 1986)
- Slika 7: Vozilo PUCH s kasonom (Lasten vir, 2007)
- Slika 8: Tovorni del vozila, 2-krat dvosedežna klop (Lasten vir, 2007)
- Slika 9: Opozorilna tabla brez številčk (ZVD, 2004)
- Slika 10: Opozorilna tabla s številčkami (ZVD, 2004)
- Slika 11: Označitev vozila za prevoz eksploziva (ZVD, 2004)
- Slika 12: Vkrčavanje moštva na vozilo (Lasten vir, 2007)

KAZALO TABEL

Tabela 1: Največje dovoljene hitrosti glede na kategorijo cest (Lasten vir, 2007)

Tabela 2: Največje dovoljene hitrosti vojaških vozil (Lasten vir, 2007)

KRATICE IN AKRONIMI

ABK zabo	anti bakteriološko kemični zabo
ABS:	anti blokirni sistem
ADR:	Evropski sporazum o mednarodnem cestnem prevozu nevarnega blaga
BZV:	bataljon za zveze
M53:	naziv orožja tipa mitraljez
MORS:	Ministrstvo za obrambo
GŠSV:	Generalštab Slovenske vojske
RNM:	ročni netrzajni minomet
SV:	Slovenska vojska
TAM:	Tovarna avtomobilov Maribor
VED:	vojaško-evidenčna dolžnost
ZPNB:	Zakon o prevozu nevarnega blaga
ZVPC:	Zakon o varnosti v cestnem prometu

REPUBLIKA SLOVENIJA

Datum:

Naslov**Fax:****ZADEVA: Obvestilo o prevozu nevarnega blaga**

1	Ime enote, ki opravlja prevoz:	
2	Datum prevoza, ura prevoza:	
3	Relacija od–do:	
4	Skupna bruto količina nevarnega blaga:	
5	Skupna neto količina nevarnega blaga:	
	Razpoznavna številka po ADR	
6	Vrsta prevoznega sredstva, tip in registrska številka:	
7	Zavarovanje prevoza in število vozil v spremstvu:	

Kontaktna oseba:

Telefon:

aa/aa

čin
ime in priimek
poveljnik

(organizacijska enota)

Datum: _____

Na podlagi 18. člena Pravilnika o uporabi službenih avtomobilov Ministrstva za obrambo, šifra 017-02-11/2004-4 z dne 15. 4. 2004 in 0070-6/2006-1 z dne 30. 1. 2006, posredujem

ZAHTEVEK ZA UPORABO SLUŽBENEGA AVTOMOBILA

Avtomobil _____,
(vrsta avtomobila: osebni, kombi ali terenski)bo v času od _____ do _____, od ure _____ do
ure _____, uporabljen na relaciji

(vpišite natančen potek relacije)

z voznikom _____.

Ostali potniki v vozilu:

1. _____
(ime in priimek)
2. _____
(ime in priimek)
3. _____
(ime in priimek)
4. _____
(ime in priimek)

(vpišite točen namen uporabe)

Avtomobil je potrebno zagotoviti dne _____ ob
_____ uri.

Kontaktna oseba je _____, tel. št. _____,

M.P.

(vodja organizacijske enote)

REPUBLIKA SLOVENIJA

POROČILO O PROMETNI NESREČI ALI OKVARI S SLUŽBENIM VOZILOM

1. Podatki o poškodovanem vozilu: znamka _____, reg. št. _____, Leto izdelave _____, stanje števca ob nesreči _____.
2. Kraj prometne nesreče – okvare _____, datum, _____, dan ____ ura ____ 3. Namen vožnje (obkroži) službeno privatno 4. Podatki o vozniku, ki je uporabljal vozilo ob prometni nesreči: _____, prebivališče _____ (ime in priimek) zaposlitev _____
5. Podatki iz vozniškega dovoljenja voznika, ki je uporabljal službeno vozilo: Št. voz. dovoljenja _____, kategorija _____, izdano na _____, Velja od _____ do _____. Vozniški staž v letih _____.
6. Ali je bilo izpolnjeno »evropsko poročilo o prometni nesreči« (obkroži) DA NE
7. PPP/VP _____, ki je obravnavala prometno nesrečo, če je ni, zakaj ne? _____.
8. Hitrost vozila km/h _____ ob nesreči – okvari.

9. Podatki o vozniku oz. lastniku pri nesreči udeleženega vozila: _____, (ime in priimek) naslov stanovanja _____, znamka vozila _____, reg. številka _____, kje je vozilo zavarovano: _____, št. zavarovalne police _____, čas zavarovanja _____.
--

10. Podatki oseb, ki so bile v službenem vozilu ob nesreči:
1. _____ (ime in priimek) _____ (prebivališče)
2. _____
3. _____
4. _____

11. Opis škodnega dogodka in domnevni vzrok:

_____.

12. Podatki o poškodovanih osebah z opisom poškodb:

1. Ime in priimek _____ naslov _____
 Poškodbe _____
2. Ime in priimek _____ naslov _____
 Poškodbe _____
3. Ime in priimek _____ naslov _____
 Poškodbe _____
13. Opis poškodb in približna škoda na službenem vozilu: _____

14. Opis poškodb in približna višina škode na vozilu, ki je bilo soudeleženo v prometni nesreči: _____

15. Opis poškodb in približna škoda na predmetih ali premoženju, ki so nastale kot posledica prometne nesreče: _____

IZPOLNITE VSE RUBRIKE

16. Kdo je po vašem mnenju odgovoren za prometno nesrečo in zakaj? _____

17. Drugi podatki, ki so po vašem mnenju pomembni pri obravnavi prometne nesreče: _____

SKICA PROMETNE NESREČE

V _____, dne, _____ Podpis voznika _____
 Mnenje neposrednega predstojnika o vzrokih prometne nesreče: _____

Podpis predstojnika _____

Mnenje vodje voznega parka o vzrokih prometne nesreče – okvare: _____

Podpis: _____

IZPOLNITE VSE RUBRIKE

Opomba:

- Vsakdo mora nuditi pomoč pri prometni nesreči, če je potrebno:

- rešiti življenja;
- preprečiti ogrožanje drugih;
- preprečiti ali omiliti ekološko nesrečo.
- Policist je dolžan priti na kraj prometne nesreče II., III. in IV. kategorije, opraviti ogled in o ogledu napisati zapisnik. Na kraj prometne nesreče I. kategorije je policist dolžan priti, če je o nesreči obveščen.
- Nesreče I. kategorije – so nesreče, pri katerih je nastala samo materialna škoda;
- Nesreče II. kategorije – so nesreče, pri katerih je ena ali več oseb lahko telesno poškodovanih;
- Nesreče III. kategorije – so nesreče, pri katerih je ena ali več oseb hudo telesno poškodovanih;
- Nesreče IV. kategorije – so nesreče, pri katerih je kdo umrl ali je umrl za posledicami nesreče v 30 dneh.